

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: SOCW

**Kansengelijkheid en
Onderwijsondersteuning**

Van

Pe... Persoo...

Persoonsgegevens

Datum

19 januari 2026

Referentie

57664564

Bijlagen

1. Wetsevaluatie
Vrijwillige
Ouderbijdrage
2. Verkenning
Bovenschools Fonds
Vrijwillige
Ouderbijdrage
3. Schoolkostenmonitor
primair, voortgezet
en gespecialiseerd
onderwijs 2024/2025
4. Monitor Aanvullend
Onderwijs 2025

Aanbieding Wetsevaluatie Vrijwillige Ouderbijdrage,
Verkenning Bovenschools Fonds, Schoolkostenmonitor en
Monitor Aanvullend Onderwijs

Aanleiding

De afgelopen tijd zijn er vier onderzoeken gedaan die verband houden met schoolkosten. De Schoolkostenmonitor en de Monitor Aanvullend Onderwijs zijn periodieke onderzoeken en brengen respectievelijk de schoolkosten en het aanbod en gebruik van aanvullend onderwijs in kaart. In de afgelopen maanden zijn daarnaast ook twee verdiepende onderzoeken uitgevoerd in het kader van schoolkosten, namelijk de wetsevaluatie vrijwillige ouderbijdrage en het onderzoek naar een bovenschools fonds. Met bijgevoegde Kamerbrief worden de eindrapporten van deze vier onderzoeken aangeboden aan de Tweede Kamer.

Geadviseerd besluit

In deze nota vragen wij:

- SOCW om akkoord voor de ondertekening van de bijgevoegde Kamerbrief.

Toelichting

Aanleiding en doel van de wetsevaluatie vrijwillige ouderbijdrage

- Op 1 augustus 2021 trad een nieuwe wet in werking, ingediend door de Kamerleden Kwint en Westerveld. Deze wet verbiedt scholen om leerlingen uit te sluiten van buitenschoolse activiteiten wanneer ouders de vrijwillige ouderbijdrage niet kunnen of willen betalen.
- Deze wetsevaluatie onderzoekt hoe de initiatiefwet uitpakt en of deze doet wat ze beoogt.

Inhoud en opbrengsten van de wetsevaluatie vrijwillige ouderbijdrage

- Veruit de meeste scholen informeren ouders via de schoolgids over de hoogte van de vrijwillige ouderbijdrage, de bestedingen, de vrijwilligheid en het feit dat leerlingen niet mogen worden uitgesloten van deelname wanneer de vrijwillige ouderbijdrage niet wordt betaald. Dat is een verbetering ten opzichte van 2023. Maar het gaat nog niet overal goed. Uitsluiting van leerlingen komt vrijwel niet meer voor, al gebeurt het incidenteel nog op enkele scholen. Ook wordt nog niet overal via de schoolgids gecommuniceerd dat de bijdrage vrijwillig is.
- Door de wetswijziging betalen meer ouders de vrijwillige ouderbijdrage niet. Dit speelt vooral op scholen met een hoge achterstandsscore, waardoor de verschillen tussen scholen groter worden.
- Een gevolg van de dalende inkomsten is onder meer dat er goedkopere alternatieven voor activiteiten worden aangeboden op deze scholen.

Aanleiding en doel van het onderzoek naar een bovenschools fonds

- Dit onderzoek is uitgezet naar aanleiding van het schriftelijk overleg op 19 december 2024¹ waarin werd benadrukt dat we nader zouden onderzoeken op welke wijze de inkomsten uit de vrijwillige ouderbijdrage binnen schoolbesturen of gemeenten beter kunnen worden verdeeld, zodat de verschillen tussen scholen kleiner worden.
- Een van de mogelijkheden is het opzetten van een bovenschools fonds, waarin (een deel van) de vrijwillige ouderbijdragen wordt verzameld op een hoger niveau en vervolgens eerlijk wordt verdeeld over de deelnemende scholen. De gemeente Utrecht werkt al met een dergelijk fonds.

Inhoud en opbrengsten van het onderzoek naar een bovenschools fonds

- Het onderzoek laat zien dat de betalingsbereidheid van ouders in veel gevallen zal afnemen bij de invoering van een bovenschools fonds, omdat ouders niet meer rechtstreeks aan de school van hun eigen kind bijdragen.
- Wel zijn er factoren geïdentificeerd die van invloed zijn op deze veranderende betalingsbereidheid, bijvoorbeeld de locatie van de school, waarbij een fonds in een regio met een grote regionale identiteit meer kans van slagen zou hebben. Omdat de slagingskans contextafhankelijk is, is de aanbeveling een bovenschools fonds niet landelijk in te voeren, maar goed naar de contextuele factoren te kijken. Voor de locaties waar het bovenschools fonds zou kunnen werken, hebben de onderzoekers een handreiking opgesteld. Deze biedt praktische handvatten voor scholen die nadenken over de invoering van een bovenschools fonds.
- Een andere optie om een fonds te laten slagen zou zijn om de daling in inkomsten te mitigeren via een derde geldstroom, bijvoorbeeld door bedrijven of familieleden te laten bijdragen.

Aanleiding en doel van de Schoolkostenmonitor

- Vanaf 2003 wordt de beheersbaarheid en de ontwikkeling van de schoolkosten iedere twee à drie jaar gemonitord. De Schoolkostenmonitor is in 2022-2023 voor het laatst uitgevoerd.
- Het doel van de monitor is het verkrijgen van inzicht in de hoogte en de ontwikkeling van de schoolkosten waarmee ouders van leerlingen in de po, vo en go te maken krijgen. In deze editie is het go voor de eerste keer meegenomen omdat hier nog geen aparte monitor voor bestond. In vorige edities werd ook het mbo meegenomen. In samenspraak met de directie mbo is besloten mbo in deze editie buiten beschouwing te laten, vanwege lage respons in vorige monitoren en het bestaan van andere onderzoeken die ook informatie verschaffen over schoolkosten binnen het mbo.
- Er zijn verschillende soorten schoolkosten² waarvan een onderdeel de

¹ Kamerstuk VIII 2024-2025, 36600, nr. 152

² Er zijn verschillende soorten kosten: 1. Kosten voor de school, namelijk leermiddelen; 2. kosten voor ouders, namelijk persoonsgeboden materialen die meer dan een jaar meegaan zoals sportkleding en een rekenmachine; 3. kosten voor elektronische informatiedragers, scholen kunnen ouders vragen deze aan te schaffen maar moeten een volwaardig alternatief bieden als ouders dat niet doen; 4. Vrijwillige ouderbijdrage voor extra activiteiten buiten het verplichte onderwijsprogramma, deze heeft een vrijwillig karakter.

vrijwillige ouderbijdrage is. De monitor geeft inzicht in de effecten van de wetswijziging omtrent de vrijwillige ouderbijdrage van 2021. De monitor geeft een beeld van de betalingsbereidheid van ouders en van de gevraagde vrijwillige ouderbijdrage door scholen en de ontwikkeling hiervan sinds 2021.

Datum
7 januari 2025

Inhoud en opbrengsten van de Schoolkostenmonitor

- In het po zijn de schoolkosten licht gestegen (gecorrigeerd voor inflatie). Daarnaast geeft negen procent van de scholen aan geen bijdrage of vrijwillige ouderbijdrage in rekening te brengen. Dit is meestal een keuze van na 2021, het jaar waarin de wetswijziging plaatsvond.
- In het vo is over alle onderwijsrichtingen heen een stijging van de schoolkosten te zien. Wel bestaan er grote verschillen in de gevraagde vrijwillige ouderbijdrage tussen onderwijsrichtingen. Het gymnasium vraagt gemiddeld een bijdrage die bijna vier keer zo hoog is als op het praktijkonderwijs. Acht procent vraagt geen bijdrage, ook hier is te zien dat dat aantal sinds 2021 gestegen is.
- Een klein deel van de ouders in het po en een groot deel van de ouders in het vo geven aan kosten te maken voor ICT (laptops/tablets/andere ICT-middelen). In zowel het po als het vo geeft ruim tachtig procent van de ouders aan niet te weten dat deze bijdrage vrijwillig is, terwijl dit wel zo is.
- De schoolkosten zijn o.a. vergeleken op basis van achterstandsscores. Deze achterstandsscore is een risico-indicator die de verwachte onderwijsachterstand op scholen uitdrukt. De achterstandsscores worden door het CBS berekend en worden gebruikt voor het onderwijsachterstandenbeleid.³ Voor zowel po als vo geldt dat de schoolkosten voor de scholen met de laagste achterstandsscores hoger zijn dan voor de scholen met de hoogste achterstandsscores.
- Voor het gespecialiseerd onderwijs valt het op dat de schoolkosten die scholen en ouders opgeven zeer van elkaar verschillen. Hier zit vooral een verschil in de opgave van kosten in de categorie 'leermiddelen'. Een vergelijking t.o.v. van de vorige monitor is niet mogelijk omdat dit het eerste jaar is dat het gespecialiseerd onderwijs meegenomen is in de Schoolkostenmonitor.

Aanleiding en doel van de Monitor aanvullend onderwijs

- Aanvullend onderwijs is gratis of betaalde onderwijsondersteuning buiten schooltijd, georganiseerd door scholen, bedrijven of bekenden, ter verbetering van het leren en presteren op school.
- In Nederland hebben alle kinderen en jongeren recht op goed onderwijs. Het mag niet afhangen van de portemonnee van de ouders of leerlingen extra hulp of ondersteuning krijgen. Dat is ook een wens van de Tweede Kamer. Om inzicht te krijgen in het aanbod en het gebruik van aanvullend onderwijs, wordt dit periodiek gemonitord. Deze editie is de vierde keer dat de monitor plaatsvindt.
- Hiermee kan ook een beeld gevormd worden van in hoeverre de

richtlijnen⁴ die samen met de sectorraden zijn opgesteld worden nageleefd (dat extra begeleiding naast de reguliere lessen gratis toegankelijk is en plaatsvindt onder de regie van scholen).

Datum
7 januari 2025

Inhoud en opbrengsten van de Monitor aanvullend onderwijs

- Voor het aanbod vanuit school geldt dat er, vergeleken met de vorige monitor, een lichte stijging in het primair onderwijs heeft plaatsgevonden, terwijl het aanbod in het voortgezet onderwijs is gedaald.
- Het aandeel scholen dat aanvullend onderwijs zelf organiseert zonder externe partijen in te schakelen, is gestegen. In het licht van bovengenoemde richtlijnen is dit een bemoedigende uitkomst.
- Vanuit ouders gezien is het gebruik van aanvullend onderwijs gestegen.
- Voor de vorm geldt dat in het primair onderwijs het vooral gaat om bijles, ondersteuning speciale onderwijsbehoeften en studievoordigheden. Voor het voortgezet onderwijs gaat het om ondersteuning extra onderwijsbehoeften, huiswerkbegeleiding en examentraining.

⁴<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/04/18/ocw-richtlijnen-aanvullend-onderwijs>